
Література:

1. Соціальна екологія. Навчальний посібник (за ред.Л.П.Царика). – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 208 с.
2. Запольський А.К., Салюк А.І. Основи екології: Підручник / За ред.К.М.Ситника. – К.:Вища шк., - 2001. – 358 с.
3. О.Адаменко, Г.Рудько. Екологічна геологія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів екологічних, геологічних, географічних спеціальностей. – Київ: Манускрипт, 1998. – 348 с.
4. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навч. Посіб. – К: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 203 с.
5. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, 2-ге видання, стереотипне. – Львів: «Новий Світ-2000», 2004. – 248 с.
6. Вронський В.А. Прикладна екологія: навчальний посібник. Ростов н/Д: з-во «Фенікс», 2009. – 410 с.
7. Сухарев С.М., Чундак С.Ю., Сухарева О.Ю. Техноекологія та охорона навколишнього середовища. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Львів. «Новий Світ-2000», 2004. – 256 с.

П.Л.Царик, к.г.н., доц., НДЛ «Моделювання еколого-географічних систем»

ПРОЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ НЗ, НПП У СФЕРІ ДОСЛІДЖЕНЬ НАУКОВО - ДОСЛІДНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ

Одні з нових форм організації співпраці НДЛ з науковими установами НАН України і МОН України є проекти організації території НПП «Кременецькі гори» (2015), ПЗ «Медобори»(2016), НПП «Дністровський каньйон» і РЛП «Загребелля»(2017) виконані у творчій науковій співпраці з Інститутом екології Карпат НАН України, Львівським національним університетом ім. Івана Франка, Державною Екологічною Академією післядипломної екологічної освіти і управління (м.Київ), Львівським національним лісотехнічним університетом та колективами природоохоронних установ.

При розробці Проектів організації території наукові працівники НДЛ проводили натурні дослідження для збору експериментальних матеріалів, формування фототеки, дослідженні ступеня рекреаційної дигресії ландшафтів, оцінки

їх рекреаційного потенціалу, виявленні ділянок, підданих антропогенним навантаженням і схильних до розвитку несприятливих деградаційних процесів, екоризиків. Зібрані в експедиційних умовах матеріали, а також матеріали статистичних довідників, наукові публікації з даних проблематик, фондів матеріали установ дали можливість встановити ряд тенденцій у розвитку природних процесів і компонентів природи на теренах дослідження. Зокрема С.Р.Новицька оцінила рекреаційний потенціал НПП «Кременецькі гори», виділивши потенційно продуктивні рекреаційні ландшафти, що особливо актуально для організації ощадливого рекреаційного природокористування. Л.В.Янковська детально проаналізувала стан природних компонентів ПЗ «Медобори» та РЛП «Загребелля», зясувала їх зміни в умовах посилення локального антропогенного тиску та глобальних кліматичних змін. П.Л.Царик та Г.В.Чернюк детально опрацювали кліматичні особливості території дослідження, зацентрувавши увагу на тенденціях і залежностях зміни кліматичних параметрів на перспективу, тісної залежності від нихстану інших компонентів природного середовища та геосистем загалом. М.Я.Гінзула вперше створила цифрову і картографічну моделі потенційних екоризиків НПП «Кременецькі гори» і ПЗ «Медобори» та запропонувала систему заходів з їх запобігання. Л.П.Царик детально описав гідрологічну мережу ПЗ «Медобори» та сприяв проведенню гідробіологічних досліджень ставків на р. Збруч та р. Гнила в околицях заповідника. Ним запропонована частина заходів і проектів до перспективного плану діяльності природного заповідника і НПП «Кременецькі гори». Дослідження стану біоти та угруповань рослинного і тваринного світу проводили проф. Онищенко В.А., проф. Байрак О.М., проф.Лукіша В.В., к.б.н. Онук Л.П. – на території НПП «Кременецькі гори» та к.б.н. Кагало О.О., проф.Крамарець В.О., Оліяр Г.І.– на території природного заповідника «Медобори».

В результаті проведених досліджень опубліковано розділи у 3-х колективних монографіях, 8 статей у наукових часописах, 4 виступи на наукових конференціях. Матеріали досліджень використано у змістовому наповненні таких навчальних

дисциплін та спецкурсів, як: Заповідна справа, Рекреаційне і заповідне природокористування, Рекреаційна екологія, Екоризики та кризові ситуації, Екологічна географія тощо. Матеріали досліджень використовуються при написанні докторської дисертації П.Л.Цариком, підготовці магістерських і курсових робіт.

Наукові працівники отримали досвід організації і проведення подібних досліджень, ознайомились з системою і полігонами наукових вивчень у природних національних парках, природних заповідниках, регіональних ландшафтних парках, мають можливість проведення польових навчальних практик у заповідних об'єктах.

Появились творчі зв'язки з працівниками заповідників, національних парків, колегами з науково-дослідницьких установ, наукових лабораторій вишів, що особливо важливо для планування участі у перспективних проектах, налагодження співпраці, укладанні угод, зрештою – інтеграції НДЛ у систему дієвого регіонального наукового середовища.

Х.В.Сукар

Науковий керівник: д.г.н. проф. Царик Л.П.

**ОПТИМІЗАЦІЙНА МОДЕЛЬ
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВНОЇ
ДОБРОВОДІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Визначення оптимального просторового співвідношення природних і господарських угідь є важливим у контексті вивчення ступеня збереженості природної рослинності, функціональної і територіальної структури природних угідь, здатності геосистем до підтримання динамічної рівноваги. Зважаючи на науково обгрунтоване співвідношення між природними і господарських угіддями, 60% природних угідь необхідно екосистемі для підтримання динамічної рівноваги, виконання нею основних природостабілізаційних, регенеративних функцій, для забезпечення належних природних умов життєдіяльності населення, створення умов для відпочинку, оздоровлення та